RETRAGEREA
CELOR CINCI MII

RĔSBOIUL MEXICULUI

DE

PRINȚUL GEORGE BIBESCU

BUCURESCI
TIPOGRAFIA *CURȚEI REGALE*, PROPR. F. GÖBL FII
12, PASSAGIUL ROMÂN, 12.
1885.

www.dacoromanica.ro

RETRAGEREA
CELOR CINCI MII

RĔSBOIUL MEXICULUI

DE

PRINȚUL GEORGE BIBESCU

BUCURESCI
TIPOGRAFIA CURȚEI REGALE, PROPR. F. GÖBL FII
12, PASSAGIUL ROMÂN, 12.
1885.

www.dacoromanica.ro

RETRAGEREA CELOR CINCI MII

DIN

MEXIC 1862.

Șase anĭ [1]) se vor împlini în curênd, de când Francia fu încurcată în cestiunea mexicană, la aprópe treĭ miĭ de leghe preste mărĭ, și încă pînă acum nicĭ o povestire nu a înfăcișat fasa cea maĭ mișcătóre póte a acestuĭ resboiŭ, expedițiunea dirigeată în 1862 de către generalul de Lorencez. Este de regretat că o pană maĭ cu autoritate de cât a nóstră nu a făcut cunoscut maĭ de mult evenimentele uneĭ campaniĭ destinată a inavuți cu o pagine gloriósă analele militare ale Francieĭ. Póte că dînsa ar fi oprit pe mulțĭ de a aprecia reŭ evenimentul de căpetenie al acesteĭ expedițiunĭ: primul atac al Puebleĭ, din 5 maiŭ 1862. Póte iarășĭ că, d. conte de Kératry, care a publicat în diferite Reviste articolĭ remarcabilĭ din maĭ multe privințe, inițiat maĭ bine despre tóte peripețiele acesteĭ drame, ar fi renun-

[1]) Acéstă operă a fost publicată pentru ântêia óră la 1868 în limba francesă.

www.dacoromanica.ro

ciat la imputările ce a credut că trebue să le adreseze comenduiriĭ.

D. de Kératry aduce o sinceră închinăciune, «eroismuluĭ a o mână de ómenĭ» comandațĭ de către generalul de Lorencez; cu tóte acestea, dupe d-sa, «Comenduirea n'a ținut sémă de marile principie «ale resboiuluĭ. Trebuia să 'șĭ lumineze mersul «pînă a nu fi venit în bătaia Puebleĭ, unde dînsul «credea că a să intre ca într'o cetate amică și care «'l întimpinâ cu focurĭ răpăind».

Vom respunde d-luĭ de Kératry prin fapte, la carĭ am fost martur, ca soldat al colóneĭ din 5 maiŭ, și pe carĭ le supunem la nepărtinirea lectorilor.

Colóna francesă se arată (desbucă) la 5 maiŭ pe câmpia Puebleĭ în bună orânduială. Ea stă să resufle o oră și jumĕtate în vederea, dar nu și în bătaia tunurilor orașuluĭ și forturilor. Dupe ce micul escadron de cavaleriă presinte făcu o recunóscere, ea se gătesce de luptă; înaintéză spre fortul Guadalupeĭ, ca să forțeze pe inamic a'șĭ demasca intențiunile, pe carĭ diplomația le proclamă pacĭnice; ea 'șĭ pune artileria în luptă, care duréză o oră și jumĕtate și se răpede să iea fortul cu peptul. Acolo colóna fu «primită» într'adevĕr, dupe cum era și în natura lucrurilor, «cu focurĭ răpăind», carĭ începură de cum francesiĭ veniră în bătaia armelor mexicane.

Nu este de tăgăduit că Generalul, înșelat prin vorbe amăgitóre, comptase maĭ mult că va intra ca

www.dacoromanica.ro

triumfător în Puebla, de cât printr'o luptă înverşunată; însă nu nesocotise el principiele resboiuluĭ, şi pînă la proba contrariă, fiind tot la înduoială despre bunele intenţiunĭ ale Mexicanilor, se pregătise pentru orĭ-ce întîmplare, potrivit cu mijlócele şi cu timpul de care putea dispune.

Eram cincĭ miĭ în contra uneĭ naţiunĭ întregĭ! De ce óre am căuta airea causa uneĭ înfrângerĭ inevitabile, dar de sigur gloriósă?

Fiind că atinserăm acéstă pagine a campanieĭ din 1862, vom căuta să-ĭ limpeḑim tóte amănuntele cu o lumină ce 'şĭ va trage forţă şi interesul din adevĕr. Aceia carĭ se întrébă încă: pentru ce colóna luĭ Lorenz n'a atacat, la 5 maiŭ, oraşul în loc de a ataca fortul; pentru ce nu 'şĭ a reînceput atacul a duoa ḑi; pentru ce n'a luat pe dupe Puebla spre a merge asupra Mexiculuĭ? vor găsi, sperăm, respunsul în simpla povestire ce va urma.

I.

La 4 maiŭ 1862, orĭ-ce semn de viaţă părea că încetase în satul Amozoc, ce este situat la patru-spre-ḑece kilometri de Puebla. Stradele eraŭ pustiĭ şi casele închise. Din când în când se auḑia lătratul câinor în depărtare, saŭ că se maĭ vedeaŭ trecênd uniĭ locuitorĭ întârḑiaţĭ, grăbindu-se a 'şĭ duce vitele acasă. Pe la capul satuluĭ o populaţiune nomadă de indianĭ îşĭ rădica corturile şi apuca preste câmpĭ

www.dacoromanica.ro

calea Puebleĭ. Bărbaţĭ şi femeĭ încărcaţĭ ca vitele de muncă, cu spetele încovoiate sub greutatea sarcineĭ, se depărtaŭ în treapăd, fără a se împedica saŭ a 'şĭ întórce capul.

Causa era că, cât de departe zăriseră pantalonul roşu şi vĕḑuseră lucind armele soldaţilor noştri, locuitoriĭ şi indieniĭ, coprinşĭ de spaimă, se ascunseseră saŭ o tulise d'a fuga.[1]) La treĭ ore dupe ameaḑĭ cincĭ miĭ de francesĭ defiléză în tăcere prin mijlocul stradelor nisipóse ale Amozoculuĭ. Potrivit cu sosirea lor, trupele se conduc pe la locurile de bivuac, în vreme ce Generalul, stat-majorul seŭ, şi serviciele armateĭ, se aşeaḑă în centrul satuluĭ.

Acest *Pueblo* are ceva original care este propriŭ al seŭ; o *barranquita* (rîpă mică) îĭ apĕră intrarea, o înălţime stâncósă şi povârnită o domină în partea despre sud; un şir des de aloes şi de cactus îĭ forméză, pe la câte patru feçele, o întăritură neprecurmată, şi nişce prăjinĭ de treĭ saŭ patru metri, cu ghimpĭ pe delăturĭ, servă locuitorilor drept gardurĭ naturale. Cât pentru case, le cunósce cineva pe tóte daca cunósce caracterul şi disposiţiunea a uneia singură. Sunt prea pucin rădicate de la nivelul stradeĭ şi fără vre-un cat d'asupra; odăile îşĭ primesc lumina din tinde, carĭ daŭ în interiorul curţilor şi carĭ sunt destinate a ţine recóre pe cele maĭ marĭ căldurĭ;

---

[1]) Terórea ce o inspirase Mexicanilor apropiarea Francesilor se datorea fabulelor absurde inventate de către inamiciĭ noştri, cum că soldaţiĭ noştri sevîrşeaŭ cruḑimĭ asupra vrăjmaşilor.

www.dacoromanica.ro

acoperişurile sunt dispuse ca nişce teraţe şi organisate spre apĕrare. In ţara acésta, în care resboiul civil este în permanenţă, fie-ce casă e transformată, de la primele descărcăturĭ de puşcă, în cetăţuiă, şi fie-ce teraţă, din vreme încongiurată de un zid făcut din bolovanĭ colţuroşĭ, — une-orĭ chiar deschis pe la cele patru unghiurĭ, ca să priméscă una saŭ duoă bucăţĭ de artilerie, — devine o redută vrednică de temut. Ast-fel ni se înfăcişează satul Amozoc, care altminterĭ privindu-l îţĭ arată miseria şi te lasă să ghiceşcĭ că armata mexicană, trecênd prin acest sat, l'a jăfuit de tot.

Convoiul nostru ne urméză de aprópe; iată-l că şi apare în mijlocul vîrtejuluĭ de pulbere ce'l rădică trăgătoriĭ numeróselor sale trăsurĭ.

El apare (desbucă) pe piaţă, iar cele duoă-sute şaşeḑecĭ de trăsurĭ ce 'l compun vin una dupe alta de se aşéḑă la liniă, cu regularitatea uneĭ bateriĭ.

Maĭ bine de treĭ părţĭ dintr'însele sunt care marĭ mexicane, carĭ duc de la treĭ-ḑecĭ la patru-ḑecĭ chintale. La fie-care dintr'însele sunt înhămaţĭ câte duoĭspre-ḑece catârĭ ţepenĭ, pe carĭ un *arriero* (conductor), adesea un copil, îĭ dirige prin văgaşe şi strade încolăcite cu o îndemânare neexprimabilă. Să nu se mire nimenĭ vĕḑênd că duoă batalióne sunt puse spre paza convoiuluĭ nostru; el duce cafeaua şi pâinea soldatuluĭ pe maĭ mult de treĭ-ḑecĭ ḑile.

La ḑece ore sunt toţĭ adunaţĭ în bivuac. Arrieroşiĭ deshamă, îşĭ aşéḑă hamurile pe oiştele trăsu-

www.dacoromanica.ro

relor, apoĭ încălecând pe o *caponera* (catârcă albă, cu un clopot în frunte) apucă drumul la adăpat, urmațĭ de toțĭ ceĭ-l'alțĭ catărĭ lăsațĭ slobodĭ. In timpul acesta, femeele rĕmase lîngă trăsurĭ aprind focul, pun pe masă *la tortilla* (un fel de pesmet de porumb pucin cam prăjit la tavă), și fac o mâncare de *fricoles* (fasole roșiă).

Pucin câte pucin mișcarea încetéză, se face linișce; pasul catârilor și sgomotul clopotelor se pierde în depărtare, și nu se maĭ aude de cât rîsetele de bucurie ale soldaților noștri, a căror isbucnire respândesce în tabără o vie rază de veselie și de nepăsare.

In timpul acesta, într'o casă sărac mobilată, situată la unul din colțurile pieceĭ, maĭ mulțĭ oficerĭ lucrează, aplecațĭ pe o chartă. Era generalul de Lorencez și consiliul seŭ de resbel întocmind planul de atac al Puebleĭ. In tabără, nepăsarea; aci, preocupările și responsabilitatea comenduiriĭ. In sînul acestuĭ consiliŭ se desbătea în acest moment sórta de aduoadĭ. Generalul de Lorencez făcea să reiese de câtă importanță este fortul Guadalupeĭ, care domină Puebla la nord și ce avantage ne ar asigura posedarea eĭ. El opina cu stăruință că era necesar a se încerca un asalt îndrăsneț, singurul în stare de a ne asigura victoria și fără a ne compromite în cas de neisbândă; a se surprinde óre-cum inamicul prin acea iuțeală francesă, așa de grozavă în avêntul eĭ, fără a 'ĭ lăsa timpul să ne numere. Chiar de ne

www.dacoromanica.ro

ar cunoaşce numĕrul tot l'ar crede de ḑece orĭ maĭ mare, din minutul ce ne ar vedea faciă în faciă.

Ș'apoĭ, ce se putea oare încerca cu cincĭ miĭ de ómenĭ şi cu şaşe-spre-ḑece gurĭ de foc? O lovire îndrăzneaţă şi nimic maĭ mult. Despre o impresurare nu era nicĭ vorbă. Trupe şi material, lipsea totul pentru o operaţiune de acéstă natură, şi chiar de nu ne ar fi lipsit nimic, încă timpul ploios, sosind maĭ 'nainte de epoca când îşĭ face stricăciunile luĭ anuale, amenința a ne reduce. în scurt termen, la inacţiune şi la fómete.

Fără a merge aşa departe, se punea întrebarea daca numĕrul restrîns al bataliónelor disponibile, osebit de trupele lăsate spre paza convoiuluĭ, autorisa o recunóscere temeinică sub focul cetăţiĭ? Nu; o asemenea recunóscere, dupe forma generală a terenuluĭ, trăgea dupe sine inevitabil o acţiune seriósă şi nedecisivă; se risca perderea aci a uneĭ părțĭ din ómenĭ şi arătarea uneĭ hesitaţiunì în facia inamiculuĭ, care n'ar fi lipsit de a 'ĭ rădica moralul. Osebit de acésta, căta a se gândi că slabul corp expediționar era separat de patria mumă, prin maĭ bine de duoă miĭ leghe, şi că, la aşa distanță, a ocroti viața soldaţilor, pe carĭ ar fi cu neputință a-ĭ înlocui, devenea nu numaĭ o cestiune de prudenţă, dar încă o cestiune de imperiósă necesitate. Consiliul recunoscu, în unanimitate, că succesul depindea numaĭ şi numaĭ de îndrăsneala şi iuţeala cu care s'ar ataca Guadalupa. Se hotărî dar că a duoa ḑi, 5 maiŭ, bri-

www.dacoromanica.ro

gada francesă să soséscă dinaintea Puebleĭ şi să dea asalt fortuluĭ.

Dupe consiliul de resboiŭ urmă cina de séra; dupe discuţiunea seriósă, vorbe de glumă; dupe închipuirea câmpuluĭ de bătaiă, tabloul Puebleĭ luat fără a da un singur foc. De ce ne am mira de asemenea desnodământ? N'auḑisem noĭ óre afirmându-se neîncetat împregiurul nostru, «că Francesiĭ aŭ să fie primiţĭ ca liberatorĭ, în mijlocul ovaţiunilor, florilor, transportuluĭ de bucuriă, al unuĭ oraş care căta să-şĭ sfărame lanţurile ca să alerge spre dînşiĭ!»

Inoptase şi tot maĭ steteam la vorbă despre subiectul ce era la ordinea ḑileĭ, când se anunciă un inginer mexican, care se credea că cunósce ţara şi cu deosebire Guadalupa. Generalul îl primi, îl puse să şéḑă în mijlocul nostru şi-l întrebă pe larg despre tot ce putea interesa atacul de a duoa ḑi. Inginerul dă informaţiele cele maĭ asigurătóre; dupe cum spunea el, pĕtrunderea în ocolul Guadalupeĭ nu presintă nicĭ o piedică în stare de a opri avêntul coloanelor francese;— şanţurile sunt astupate în parte; întărirea, dupe dînsul, ofere prea slabe garanţiĭ de soliditate, pentru ca să pótă fi în stare a opune o resistenţă eficace;— cât pentru vrăjmaş, acestuia nu-ĭ face onórea nicĭ măcar de a admite că s'ar putea apĕra el alt-fel de cât «pentru formă». Generalul plin de satisfacţie se întórce către noĭ şi ḑice concediându-ne: «Pe mâine, domnilor, în Guadalupa.»

www.dacoromanica.ro

Fie-care se grăbesce a profita de libertatea ce o are spre a se isola și a se reculege. Cât de mare trebuință nu simte omul de a se afla singur în nóptea care procede lupta! În aceste câte-va ore, ce te despart de câmpul de bătaiă, cât de mare plăcere găseșce cugetarea a se perde în amintirile trecutuluĭ! Aĭ, din întimplare, lîngă tine un camarad? Isvorul destăinuirilor devine nesfîrșit; te daĭ în vorbă despre viitorul ce ascepțĭ, despre gloria ce o visezĭ, despre mórtea care póte și ea să te isbéscă. Atuncĭ îțĭ trece pe dinaintea ochilor cortegiul acelora pe carĭ îĭ aĭ maĭ la inimă, și le lașĭ ceva care ar trebui să le aducă o ultimă suvenire.

In séra aceea, într'o casă lipită de a Generaluluĭ, Capul de stat-major al nostru, cu duoĭ dintre noĭ, ocupam treĭ paturĭ într'o cameră. Dupe ce multă vreme ne ținuse afară strălucirea unuĭ cer necomparabil, intraserăm în năuntru, prea hotărâțĭ a lăsa de o parte visurile nóstre și a dormi. Ne ḑisesem obicinuĭta nópte-bună, fie-care din noĭ îșĭ făcea datoria de a 'șĭ executa programa, și începea a ațipi, când vecinul meŭ, rupênd d'odată tăcerea: «Cu voia dumitale, colonelul meŭ, ḑise el, a să ne odihnim mâine la Episcopul din Puebla; am presimțirea că trebue să dórmă cineva bine acolo».—«Așa să fie și nópte-bună», respunse scurt colonelul și reintră totul în tăcere. Câte-va minute maĭ pe urmă ne urmăream fie-care în vis cugetările cu care adormisem. Da, iată-ne întorșĭ cu câte-va lunĭ înapoĭ; în ḑiua de

www.dacoromanica.ro

pornire, de adio Franciei! «La revedere, în curênd», ne ḑic amicii noştri; «în şase luni a să ne fiţi iarăşi ai noştri. Fericiţi privilegiaţi, a să faceţi o frumósă călătorie, *cu băţul în mână....*»

Plecăm! Unde óre ne conduce *le Forfait* pe care suntem îmbarcaţi? La Madera.—Incântătóre visiune! cum ne apărea, acum trei luni, frumósa posesiune portugesă, cu tótă atracţia unei clime minunată şi a unei vegetaţii splendide! De o parte cu spatele în munţii Albaştri, de cea-l'altă scăldat de mare, oraşul are vederea spre Occident. In acéstă natură privilegiată care servă drept refugiŭ suferinţei, totul deschide inima, pînă şi facia cea tristă ce o respândesce maladia în giurul seŭ, pînă şi privirea hamalilor slăbănogiţi, purtând bolnavul în hamacul seŭ, saŭ a boilor trăgênd greul palanquin.

Iată însă tropicul! Salutare acestei nuoi zone, cerului şi mai albastru, nopţilor mai transparente, atmosferei mai arḑătóre, fructelor mai gustóse de cât acelea din părţile nóstre. Salutare Antilelor, Jamaicei, radei de la Kingston, malurilor lui în crestături şi guirlande, formate de locuinţe rose şi albe, pe cari le încadréză o mulţime de cocotieri; salutare chiar oraşului, reputat pe drept cuvênt pentru căldura lui năbuşitóre, pentru sgomotul şi pulberea lui, netolerabili.

Vine apoi la rînd Vera-Cruz. El ni se ivesce în mijlocul aburilor transparenţi ai unui sfêrşit de ḑi, din cele mai frumóse ce se póte visa sub tropice.

www.dacoromanica.ro

Iată'ĭ rada trasă de o linie circulară de stâncĭ în facia apeĭ; fortul sântuluĭ-Ioan din Ulloa, care stă în picióre, la mijloc, ca o sentinelă înaintată; la spate'ĭ orașul cu clopotnițele luĭ scânteinde; iar în fund, dominând preste acéstă panoramă, zăpeḑile Orizabeĭ, luminate încă de ultimele focurĭ ale sóreluĭ apuind. Câte făgăduirĭ în calmul seducător al Vera-Cruzeĭ! la uscat însă ce decepţiune! Locuitoriĭ în atitudine vrăjmășéscă, aliaţiĭ Franciei în desghinare, corpul expediţionar amenințat de a fi redus la singurele aprovisionamente ale floteĭ și în pericul de a nu putea părăsi pămênturile calde din causa lipseĭ mijlócelor de transport; în fine, pe d'asupra acestor amărăciunĭ și grijĭ, frigurile galbene, carĭ aŭ pus deja giulgiul pe Vera-Cruz.

Ce ne pasă noă! cu credință în norocul Franciei ne urmăm înainte mersul; trecem de Pămênturile-Calde, dăm de primele înălţimĭ. Strălucind de verdéță și de florĭ, ele sunt limita care curmă imaginea suferințeĭ ce o lăsăm dupe noĭ, și revelarea vieţeĭ care ne deschide un orizont necunoscut.

In sînul acesteĭ naturĭ nuoĭ, însușĭ sórele se umaniséză, spre a nu aduce nicĭ o turburare armonieĭ unuĭ tabloŭ atât de minunat. Sunt apoĭ Ţĕrele-Temperate: alt caracter de vegetație, alte nuanțe în lumină.

Curênd, escaladând munțiĭ Cumbres [1]) sub tunul

[1]) In ḑiua victoriósă de la Cumbres, la 28 aprilie 1862, treĭ batalióne

www.dacoromanica.ro

inamiculuĭ, a să ducem colorile Franciei la maĭ bine de duoă miĭ metri d'asupra niveluluĭ măriĭ. In fine, adjungem într'o ḑi la Amozoc; saŭ, ce ḑic, iată-ne în Puebla! Acéstă a duoa capitală a Mexiculuĭ, pe drept cuvênt mândră de curiósele eĭ monumente, de arboriĭ seculari din *paseo* (loc de plimbare), de catedrala sa, cap-d'operă de architectură, şi pe d'asupra totora, de graţia nesfârşită a femeelor mexicane; Puebla Angerilor (de los Angelos) ne-a deschis porţile! — Credem că asistăm la un triumf! Nu vedem óre pe alcadul venind să predea Generaluluĭ chieile cetăţiĭ; pe cler eşind să'l întimpine la intrarea catedraleĭ; preste tot, în trecerea nóstră, florĭ împletite cu coróne; nu se anuncie onórea în bătaia tobelor!...

Nu, de astă-dată este *diana*, adică deşceptarea! Intr'acest vis, care coprinde în brace-ĭ trecutul şi viitorul, am revěḑut totul, ne-am gândit la tóte, da, la tóte, afară de aceea ce trebuia să se întimple.

II.

De pe acum chiar colónele nóstre se grămădesc: se věd vênătoriĭ din Africa ducêndu-se înainte spre a lumina mersul; artileria şi reserva eĭ grăbindu-se a eşi din stradele strîmte pe carĭ le ţin astupate, maĭ departe bataliónele ce aŭ rěmas înapoĭ trecênd spre

---

francese, în luptă cu şase—şapte miĭ de ómenĭ din trupele mexicane, aŭ urcat în treĭ ore, sub un foc straşnic o înălţime de şase sute metri, pe un percurs de treĭ-ḑecĭ şi opt cotiturĭ, avênd o desvoltare de şapte kilometri şi jumětate.

www.dacoromanica.ro

a merge să se împreune cu cele din cap; de tóte părțile, oficiări călări alergând să ducă ordine. Mișcările se execută cam în tăcere, în sînul acelei reversări a dimineței care, nefiind încă ḑiuă, nu mai este nici nópte, și care dă un aspect de tot fantastic trupelor nóstre. Veḑi că și străbate printr'însele ca un fior de bun augur, de care ele umple aerul.

Se luminéză de ḑiuă. Generalul apare. Trece pe dinaintea șirurilor și nu 'și póte stăpâni un zîmbet de satisfacție observând în ținuta fie-căruia un aer ca de sĕrbătóre. Dar timpul înaintéză; mai sunt încă patru leghe de străbătut, trebue să ne grăbim. De aceea, iată și semnalul de a pleca la drum, și colóna pusă în mișcare.

Sunt nouĕ ore când cei cinci mii francesi desbucă, la 5 maiŭ, pe câmpia unde se înalță Puebla. Preste pucin se zăresc clopotnițele catedralei; însă orașul, în mijlocul grădinelor de care este încongiurat, apare numai ca o grămadă confusă. La distanța în care ne aflăm, cadrul în care 'l vedem este format, în fund, de înălțimile Istaxuahului și Popocatepetului, cari închid valea Puebleí în partea despre Mexico; în stânga, de muntele Tepozușil, în pólele căruia e tras drumul ce 'l urmăm noi; în drépta, de fortul Guadalupei. Pe câmpie totul e în linișce. Continuăm mersul. Cu tóte acestea, nu întârḑiază a se arăta, la drépta nóstră, un șir de trăgători inamici și a deschide focul; totuși, respinși de către vênătorii noștri pedeștri, ei se retrag încet și în cele din urmă dispar pe dupe

www.dacoromanica.ro

un povărniş cu arborĭ, care légă Guadalupa de Puebla. Generalul comandă resuflarea şi facerea cafeleĭ în vreme ce capul stat-majoruluĭ seŭ, colonelul Valazè, execută o recunóşcere cu escadronul de vênători din Africa, în direcţiunea Rementerieĭ. Scopul seŭ este să studieze terenul care conduce la Guadalupa şi să judece, pre cât ar fi cu putinţă, posiţiunea exactă a fortuluĭ.

Guadalupa stă pe vîrful uneĭ înălţimĭ fórte pronunciate, care se desfăşură înaintea nóstră în spre drépta, ascundêndu-ne cu desevîrşire San-Loretto, alt fort situat la extremitatea opusă a aceleiaşĭ înălţimĭ de teren. La distanţă de aprópe o mie de metri de Guadalupa, Loretto domină şi el, de şi mult maĭ pucin, nordul Puebleĭ. Spre a putea aborda San-Loretto, care ne este cu desevîrşire nevĕdut, cată a se trece povêrnişurĭ maĭ dulcĭ de cât ale Guadalupeĭ, însă pe sub focurĭ şi maĭ strajnice. Ca să-l atacăm ne ar trebui o mişcare fórte largă, care, osebit de acésta, ar expune maĭ mult timp trupele la focul Guadalupeĭ şi ne ar ţine depărtaţĭ de convoiŭ, impregiurul căruia, atât importanţa luĭ, cât şi slabul nostru efectiv, ne constrânge să ne ţinem reservele. Orĭ-şi-cum, Guadalupa comandă Puebla. Posedând acest fort, acésta va trebui neapărat să tragă dupe sine predarea oraşuluĭ; este dar chieia posiţiuniĭ, adică adevĕratul punct de atac, ales de altmintrea de către Generalul încă de cu séră. Spre a adjunge acolo trebue să trecem cu o parte din forţe

www.dacoromanica.ro

preste o rîpă adâncă,[1]) accesibilă infanteriei, dar necesitând óre-care lucrare pentru trecerea artileriei. Geniul se pune răpede la lucru, și în timp de o oră, face să pótă trece trăsurele preste povârniș.

Totuși Generalul, cătând cu privirea spre oraș părea că ascéptă efectul acelor promisiuni de atâtea ori repetate din ḍiua când a debarcat. In van caută el în acéstă câmpiă, care a devenit de odată tăcută, «*entusiasmul Puebleĭ antijuariste*,» ceĭ «*ḍece miĭ de ómenĭ aĭ luĭ Marquez*,» carĭ ar fi trebuit să se afle aci, d'odată cu dînsul; și acel «*mare partit al interveniriĭ*,» care de treĭ lunĭ i se anuncia, în fie-care ḍi, pe aduoa ḍi.

In câmpiă nimic, nimic pe cale. D'odată resună o lovitură de tun, una singură. E dată din fortul Guadalupeĭ. La semnalul acesta, care este póte pentru inamic acela al lupteĭ, Generalul iea mesurĭ de atac,

Treĭ colóne s'aŭ format.

Cea d'ântêiŭ coprinde duoă batalióne din al 2-lea regiment de zuavĭ și ḍece tunurĭ. Ea are ordinul de a păși preste rîpă,[2]) de a merge paralel cu fortul Guadalupeĭ în spre drépta; [3]) apoĭ, de cum va fi sosit la înălțimea fortuluĭ, [4]) să apuce la stânga și să se îndrepteze spre dînsul. A duoa, compusă din batalionul marinarilor și de o baterie de munte servită de

[1]) C. F. (A se vedea charta)
[2]) Intre C. F.
[3]) Direcțiune G. } A se vedea charta
[4]) In C.

www.dacoromanica.ro

marină, are misiunea de a urma pe cea d'ântêiŭ şi de a se opune, pe timpul mersuluĭ eĭ, la orĭ-ce mişcare de încongiur s'ar face asupra flanculuĭ eĭ drept. Cea d'al treilea, tare dintr'un batalion de infanterie de marină, va trebui să se aşeze la spatele linieĭ formate de către zuavĭ şi să stea gata de a le da sprijin.—De partea sa, intendentul Raul, este însărcinat a'şĭ aşeḑa provisoriŭ ambulanţa la spatele uneĭ case ruinate şi de a face să se transporte ambulanţa sburătóre la cincĭ-spre-ḑece sute de metri înainte, într'o mare *hacienda* (local de arendaş), la Rementeria, propriă a adăposti pe rănițĭ. Maĭ remân disponibilĭ numaĭ patru bataliόne, cărora li se încredinţéză paza convoiuluĭ grămădit pe calea Puebleĭ, în dosul *garriteĭ* (porţeĭ) din Amozoc, şi supraveghiarea acestuĭ drum. Escadronuluĭ de cavalerie i se lasă pe sémă a lumina flancurile şi dosurile brigadeĭ Generalul dă ordinul a se începe mişcarea. Indată, cele treĭ colóne trec preste rîpă (C. F.) şi merg preste câmpiă (G) în direcţiunea care le este indicată.

In momentul acesta o linie de foc luminéză facia fortuluĭ care are vederea în partea de unde atacăm, şi bombe bine îndreptate fac ricoşete în mijlocul linielor nóstre. Nu maĭ încape înduoială, este lupta!

E la 'nămeḑĭ. Iată colóna nóstră din cap sosită la punctul unde se schimbă direcţiunea; ea apucă la stânga, şi pe când artileria 'şĭ iea posiţiune la duoă-miĭ duoă-sute metri de Guadalupa, zuaviĭ se desfăşură de amânduoă laturele baterielor nóstre, ascep-

www.dacoromanica.ro

tând, cu arma la picior, să se facă o spărtură în zid, prin care aŭ nerăbdarea de a trece.

Incepe focul artileriei nóstre, al inamicului se mai iuţesce o toană. Dintr'un punct al ţarinei, pe care şi l'a ales spre a judeca mai bine lupta, Generalul a constatat îndată că tragerea nóstră, de şi justă, e amenințată a remâne fără efect. Trămite îndată ordin comandantului artileriei să se ducă mai 'nainte şi să reîncépă focul. Dar acum e altă nevoiă: dispoziţiunea terâmului este ast-fel, că, de cum s'apropie cineva de fort, îl şi perde cu totul din vedere, şi nici nu e cu putință a se aşeḑa cele ḑece tunuri mai aprópe de duoă-mii metri spre a 'l canona. Dincolo se presentă o altă barranca (rîpă) [1]) la capătul căreia încep povêrnişurile cari conduc la Guadalupa. De aceea inamicul, ale cărui piese sunt perfect servite, are de la început avantagiul tragerii; iar noi ne vedem siliţi, dupe o canonadă de cinci pătrare de oră, care ne a sleit jumătate muniţiunile fără a face vre-o stricăciune apărărilor Guadalupei, să încredinţăm sórtea ḑilei agerimii infanteriei nóstre singure.

Generalul alérgă în pripă; el a şi format duoă colóne cu tóte trupele aflate de faciă pe locul luptei şi le-a arătat fecele Guadalupei, asupra cărora ele primesc ordinul de a se asvîrli [2]). Iată că, d'o parte comandantul Cousin, în capul unui batalion

---

[1]) P. Veḑi charta

[2]) Colónele trec preste rîpa B. (Vezi charta).

www.dacoromanica.ro

de zuavĭ, trece d'a stânga preste îngrozitórele coaste ale terâmuluĭ aflat înainte-ĭ şi a să dea de pólele grinduluĭ (glacis); de alta, comandantul Morand se dirige oblic spre drépta cu un alt batalion de zuavĭ, spre a cădea apoĭ peste Guadalupa, căutând a se feri de focurile de la Loretto. Dupe fie-care colónă urméză câte duoă despărţirĭ de săpătorĭ. Ele iea fie-care la sine câte o scândură, aricită de cuie drept trepte, mijloc de escaladare fórte neîndestulător, dar singurul ce pripa evenimentelor permite a li se procura. Afară de acésta despărțirea din stânga maĭ este prevĕḑută şi de un sac de pulbere, destinată a face să saie în aer pórta întărireĭ.

Simţind că victoria depêndă numaĭ de un atac îndrăsneţ cercat în momentul acesta, Generalul, fără a maĭ sta la chibzuielĭ, trămite şi dupe batalionul de vînătorĭ pedestri, remas spre apĕrarea convoiuluĭ, şi ḑice locotenentuluĭ de stat-major, George Bibescu, să'l ducă la facia loculuĭ. El are să fie sprijin batalionuluĭ Cousin.

Generalul şi stat-majorul seŭ urméză mişcarea trupelor, mergênd a se stabili într'un punct de unde să pótă vedea și dirige bine în tóte părțile. Recunoscut de către inamic dupe fanionul seŭ, Generalul, de când se afla pe câmp, a fost necontenit punctul de țintă al artilerilor mexicanĭ; dară pînă acum mórtea a amenințat numaĭ, iată-o că și isbeşce de laturele sale. Cade o ghiulea, ricoşéză, iea de pe cal pe intendentul Raul şi-l aruncă expirând în pulbere.

www.dacoromanica.ro

In momentul acesta trece abatele divisiuniĭ, vede nenorocirea, alérgă, se dă jos de pe cal, şi ţinênd pe murind cu o mână, îĭ dă bine-cuvêntarea cu cea-l'altă.

Duiósă privelisce aceea a bine-cuvêntăriĭ calme şi senine, ce o dă preotul în mijlocul morţiĭ care 'ĭ stă împregiur.

Lupta cu tóte astea continue maĭ teribilă. Cu cât colónele nóstre se aproprie de fort, pe atât apărarea se imbărbătéză, focul se înduoesce; curênd dupe aceea în aer nu se maĭ aude de cât şuerătura neintreruptă a ghiulelelor şi glónţelor. La stânga s'aŭ ivit pe terâm [1]) şi vênătoriĭ pedestri, şi iată-ĭ asvârlindu-se de partea zuavilor.

Ce luptă eroică între aceştĭ ómenĭ ca să escaladeze formidabilile ziduri neatinse încă ale Guadalupeĭ! Sunt electrisaţi la vederea stindarduluĭ lor, care s'a înfipt cu mândriă în marginea contrascarpeĭ, la câţĭ-va paşĭ de gura tunurilor mexicane. Un glonţ isbesce de mórte pe purtătorul stindarduluĭ; îl inlocuesce un sub-oficer, dar cade şi acesta. Atuncĭ un zuav bătrân, care, prin vechime şi pentru reputaţiunea bravureĭ sale, dobîndise ciudatul privilegiŭ d'a 'şĭ numi pe oficeriĭ sĕĭ: «Copiiĭ meĭ,» apucă asemenea stindarul şi fălfăindu-l pe d'asupra capuluĭ seŭ, cu un gest de sfidare: «Veniţĭ de 'l luaţĭ!» strigă el cu vocea tunătóre.

Dar îndată, printr'o mişcare convulsivă, strîngênd

[1]) Inaintea luĭ I. (Vedĭ charta).

www.dacoromanica.ro

la pept preţiosul seŭ tesaur, se lasă pe vine şi se rostogolesce cu dînsul în fundul şanţuluĭ. In van trec soldaţiĭ noştri preste şanţ şi se grămădesc pe partea cea de pământ a parapetuluĭ; orĭ-ce sforţare se sfăramă de o întăritură neexpugnabilă, căreia biserica iĭ formézã centrul şi în care sunt aşeḑate treĭ rîndurĭ de foc. In fine, ca cum ar fi fost un făcut, pentru ca sforţările nóstre să nu isbutéscă, o furtună violentă însoţită de grindină şi de plóie cade preste câmpie; terâmul desfundat în câte-va minute, se afĕnéză sub piciórele ómenilor noştri, carĭ alunecă în fundul şanţuluĭ, de unde sunt aruncaţĭ iarăşĭ pe grind (glacis).

Pe când la stânga se dă acest asalt prodigios, colóna Morand atacă drépta posiţiuniĭ. Insă, nicĭ de partea acésta terâmul nu este maĭ pucin acoperit cu tot felul de apĕrărĭ, apĕrărĭ carĭ nu se pot trece de către trupele nóstre în condiţiunile în carĭ se găsesc.

Duoă liniĭ de infanterie mexicană, bine ascunse pe dupe tufişurĭ, sprijinite de o cavalerie numerósă, se desfăşură pe culmea care împreună fortul Guadalupa cu cel din Sant Loretto. Mergem drept asupra inamiculuĭ; dar îndată suntem apucaţĭ pe la cóste de bateria de la Loretto, nevĕḑută pînă atuncĭ, şi care ne face pagube simţitóre. — Marinariĭ şi bateria de munte, ţinuţĭ în reservă, se trămit succesiv în adjutorul zuavilor, şi lupta începe iarăşĭ cu învierşunare. Un moment ne vine a crede într'un adjutor; nisce călăreţĭ cu însemnele generaluluĭ Almonte se răped din fort spre

www.dacoromanica.ro

noĭ, cu strigătul de: «Almonte! Almonte!» Fără înduoială că sunt amicĭ. Câtă bucurie de a'ĭ priimi în rîndurile nóstre! Ilusiunea este însă fórte scurtă. Călăreţiĭ daŭ năvală cu furie asupră-ne, şi întorcêndu-se pe unde aŭ venit spre a reintra în fort, sfârşesc fără milă pe răniţiĭ ce 'ĭ află în trecerea lor. De altă parte trupele nóstre, apucate între focurile crucişate ale fortuluĭ şi masele grămădite pe înălţime, se încovóie sub mitralie, şi sfîrşesc prin a se da înapoĭ pe dupe primele suişurĭ de têrâm. Lipsesce dar concursul lor la atacul din stânga.

In acelaşĭ moment se dă o bătălie eroică în câmpiă [1]) între duoă companiĭ de vênătorĭ pedeştri cu o parte din cavaleria mexicană. Rĕmase înapoĭ de batalionul lor, care se urcă la asalt, desfăşurate fiind ca trăgătorĭ, faciă cu grădinele Peubleĭ, în scopul de a protege pe vênătorĭ în cóste, aceste duoă companiĭ se vĕduseră, fără veste, luate în respĕr de un nuor de călăreţĭ: a se strînge în giurul şefuluĭ lor, a se pune faciă cu inamicul şi a'l priimi în vêrful baioneteĭ, fu afacerea unuĭ minut.

Escadrónele mexicane răpeḑite cu tótă iuţeala se ciocniră de baionetele vênătorilor, fără să le pótă sfărâma mănuchiul. O aduoa năvală are soarta celeĭ d'ântêiŭ; iar dupe câte-va minute de spaimă, se putură vedea cele duoă companiĭ francese (ca la o sută treĭ-ḑecĭ ómenĭ) eşind victoriósc, şi fără a 'şĭ fi

[1]) Inapoĭ de I. (Veḑĭ charta).

www.dacoromanica.ro

dat mijlocul, dintr'o luptă cu o-mie patru sute saŭ o-mie cincĭ-sute de călărețĭ.

Sunt patru ore. Ne aflăm în marş de la cincĭ ore dimineaţa şi de la ameadĭ ne batem. Generalul de Lorencez, martur la sforţările supraumane ale trupelor sale, în acéstă luptă inegală, dă semnalul retragerii, recunoscênd că era cu neputință a mai face vre-o încercare să iea Guadalupa.

Nu maĭ era cu putinţă victoria; trebuia dar să suferim înfrângerea cugetând a o repara. Cu tóte acestea departe de a fi fost o înfrângere, fuse o retragere în care nu numaĭ că se salvă onórea,—gloria însăşĭ fu salvată.

III.

Pînă la depărtarea în care ghiulelele mexicane putură atinge bataliónele nóstre, le urmară ele în retragerea acestora. Chiar ambulanța, care în tot d'auna a fost un semn de respect pentru inamic, suferi focul tunurilor din Guadalupa cât timp fuse în bătaia lor. Triştĭ şi umilițĭ, dar nu şi descuragiațĭ, soldațiĭ noştri scoborâră, cu pasul linişcit şi mĕsurat, aceleaşĭ înălțimĭ pe carĭ se suiseră atât de bucuroşĭ diminéţa. Mulţĭ eraŭ acum cu gândul la fratele, saŭ la camaradul ce fusese silițĭ a-l lăsa în urmă-le: din duoă-miĭ cincĭ-sute inşĭ carĭ daseră asaltul, aprópe cincĭ-sute fuseseră ucişĭ, rănițĭ saŭ prinşĭ ! In fine nóptea lăsându-se pe câmpul de bătaiă, ascunse

www.dacoromanica.ro

inamiculuĭ colónele francese, şi umbletul trăsurelor, scomotul resunător al bidónelor în ciocnirea lor prin întuneric, se perdu pucin câte pucin în spre reservele şi convoiul nostru.

La 6 de diminéţă, sórele, ivindu-se pe câmpie, pare că 'şĭ arunca lumina preste o linisce adâncă. Celuĭ ce n'ar fi fost în bătaia din ajun, nimic nu 'ĭ ar fi vorbit despre acéstă luptă sângerósă; însă, în ambulanţele nóstre pline de răniţĭ se vĕd asemenea urme ale cruḑimiĭ; despre ómeniĭ carĭ, sus colo, sub Guadalupa, sunt aplecaţĭ preste şanţurĭ cu sapa în mână, nu la şănţurĭ lucréză, ci fac glorioşilor noştri morţĭ caritatea de a arunca preste dînşiĭ câte-va lopeţĭ de pământ.

De pe înălţimea aceluĭ fort, pe care 'l apĕrase cu atâta impismare, generalul Sarragosa comandantul cap al trupelor mexicane, póte coprinde acum cu privirea posiţiunile francese luate împreună; tabăra nóstră, călare pe drumul cel mare de la Amozoc la Puebla, se sprijine pe treĭ înălţimĭ din carĭ mareguarda nóstră supraveghiază câmpia.

Daca generalul mexican s'a fi nutrit de speranţa, că resultatul lupteĭ de la 5 maiŭ va fi determinat brigada Lorencez la o retragere în pripă, a trebuit să simţă decepţiune amestecată cu temere la vederea corturilor sale aşeḑate în facia Puebleĭ.

Generalul de Lorencez nu părăsise înălţimile Guadalupeĭ de cât cu scopul de a reîncepe lupta a duoa ḑi, pe un alt punct. Asaltul din ajun întîmpi-

www.dacoromanica.ro

nase prea multe obstacule spre a se maĭ gândi un moment măcar a-l reîncepe. Aşijderea nu se opri la ideea de a ataca d'a dreptul Puebla de pe şosea. A încerca o operaţiune de felul acesta era a se expune, pe o lungime de aprópe patru kilometri, la focurile directe ale apĕrărilor stabilite pe acéstă şosea, chiar pînă a nu sosi înaintea oraşuluĭ, cum şi la focurile încrucişate ale forturilor Guadalupeĭ şi los Remedios; era a risca să sosim cu o colónă decimată la porţile unuĭ oraş de şaĭ-ḑecĭ şi cincĭ miĭ de suflete, apĕrat de duoă-ḑecĭ miĭ ómenĭ de trupe regulate.

Nu remânea dar, în realitate, a se examina alt de cât ce sorţĭ de succes ar fi avut o mişcare pe la stânga. Insă, dupe cum o observase colonelul Valazé din înălţimea Tepozuchiluluĭ, cu o vedere de tot limpede, oraşul de partea acésta se presinta în lungul seŭ, şi tĕrâmul oferea periculele şi inconvenientele inverse ale drepteĭ: cu desăvêrşire şeţ şi desgolit, el forma un fel de grind imens, pe care nu se găsea nicĭ un obstacul, nicĭ un punct în giurul căruia să fie cu putinţă a ne strânge în cas de retragere. Am fi fost dar nevoiţĭ a străbate descoperiţĭ un spaciŭ de duoă saŭ treĭ-miĭ metri pe sub focul apĕrărilor oraşuluĭ, apĕrărĭ ce consistă dintr'o linie lungă de case crenelate, avênd teraţe pucin înalte, carĭ ar fi înlesnit focurĭ fórte eficace. Tóte stradele perpendiculare cu linia acésta de apĕrare eraŭ curmate de baricade, precedate de şanţurĭ şi

www.dacoromanica.ro

armate cu tunurĭ; aceste baricade se aflaŭ în fie- care stradă din duoă în duoă-sute metri.

Osebit de acésta se maĭ descoperea înapoĭ o vastă întăritură formată de monastirĭ, ce sunt legate între ele şi încongiură catedrala In presenţa unor informaţiunĭ de acéstă valóre, toţĭ bărbaţiĭ competenţĭ fuseră de părere a nu se încerca un atac care putea să nu reuşéscă, să useze muniţiunile ce ne maĭ remăsese, să sporéscă ambulanţa cu mare numĕr de răniţĭ şi aşa să ne expună la un desastru.

Ne maĭ rĕmânea cu tóte acestea o speranţă: că a să ne atace inamicul. Insă fără înduoială că Sarragosa, urmărit de suvenirea cum soldaţiĭ noştri, împinşĭ de cuteḑanţă, aŭ adjuns pînă sub parapetul Guadalupeĭ, se temu a lăsa armata să se lupte cu maĭ pucin de cincĭ-miĭ francesĭ.

Dupe aşteptare de treĭ ḑile, petrecute în van dinaintea Puebleĭ, generalul de Lorencez dede ordinul a se rădica tabăra.

Francesiĭ părăsesc câmpia Puebleĭ la 8, la 3 ore dupe amiaḑĭ, şi încep a se retrage. Compare-se întórcerea cu pornirea, aduoa ḑi cu ajunul! Neapărat că se va mira cineva, să întîlnéscă la soldaţiĭ noştri calitaţĭ în raport cu nisce împregiurărĭ de natură atât de opusă, şi n'ar sci ce să admire maĭ mult de la aceştĭ ómenĭ, eroismul lor care se înfrânse de obstacole neînvincibile, saŭ pe chiar aceştĭ ómenĭ, grupaţĭ în giurul răniţilor şi convoiuluĭ lor, operându-şĭ

www.dacoromanica.ro

mişcarea lor retrogradă printre bataliónele inamice, pe carĭ le şi intimidéză prin atitudinea lor.

In ḑiua de 8, séra, dupe un mers efectuat incetinel, în scopul de a nu se causa răniților sguduiturĭ dureróse, mica brigadă francesă se opresce în satul Amozoc şi 'şĭ aşéză aci tabăra. Abia aŭ trecut patru ḑile din momentul când, voiósă şi plină de speranță, se avênta ea spre drumul Puebleĭ; cu tóte acestea cât ni se pare de departe nóptea acésta de acea pe care nisce visurĭ amăgitóre o însufleţise cu un senin atât de dulce! Visiunile rîḑătóre dorm în trecut; Amintirĭ próspete și pline de amărăciune le-aŭ luat locul la căpătâiul nostru; şi dacă ni se maĭ întórce încă spiritul spre Puebla şi merge pînă a rătăci în giurul Guadalupeĭ, de astă-dată nu ne maĭ călăuzesce gândul glorieĭ saŭ al cuceririĭ; acolo se odihnesc camaraḑiĭ ce aŭ murit apĕrând onórea drapeluluĭ.

Cum óre nu ne am gândi, într'un ast-fel de moment, cu tristețe, că bărbațiĭ însărcinațĭ a lumina guvernul Impĕratuluĭ asupra situațiuniĭ reale a Mexiculuĭ ar fi putut conserva Statuluĭ atâțĭ soldațĭ voinicĭ? Ar fi trebuit pentru acésta să spună numaĭ adevĕrul, în loc de a se arăta că cred ceea ce nu puteaŭ crede; ar fi trebuit să arate sinceritatea aceluĭ *mosso*[1]) din Vera-Cruz, care ḑise: «Credeți-mĕ, sunteţĭ prea pucinĭ la numĕr ca să mergeţĭ asupra Mexiculuĭ; riscațĭ de a

[1]) Limbagiul acesta ni se ţinu câte-va ḑile dupe debarcarea nóstră la Vera-Cruz, de către baiatul de la Otelul Diligenţelor însărcinat cu serviciul nostru.

www.dacoromanica.ro

nu isbuti!» Insă lucrul fuse alt-fel și predicerea se împlini.

Dupe duoă dile consacrate în Amozoc repausuluĭ bolnavilor și reorganisăriĭ mijlócelor nóstre de transport, retragerea continue. Neîncetat cu casmaua saŭ cu lopata în mână, spre a umplea tăieturile adâncĭ saŭ a resturna obstaculele care le împedică mersul; neîncetat deșcepțĭ, oprindu-se icĭ ca să supravegheze manoperele inamiculuĭ, pregătindu-se maĭ încolo de a'l respinge; Francesiĭ, descind încetinel aceiașĭ Cumbri, de-ună-dĭ marturĭ aĭ suiriĭ lor victoriόse. și a căror tăcere majestuόsă nu o maĭ turbură astă-dĭ de cât sgomotul lucrărilor lor. Obiectivul lor este Orizaba. Acéstă regină a Țĕrelor-Temperate este la distanță egală de Vera-Cruz și de Puebla [1]).

Prin înaltul lanț de munțĭ ce-'l încinge din tóte părțile, prin importanța posițiuniĭ sale, care, călare pe drumul Mexiculuĭ, curmă cu desevîrșire valea Orizabeĭ, orașul acesta este chiar de la începutul campanieĭ, aduoa bază de operațiunĭ a nóstră; acolo adică se află o garnisonă, un spital și magasiĭ. Acolo cată să se termine, spre gloria corpuluĭ luĭ Lorencez, acea luptă pe care o susține Francia cu patru regimente de infanterie, cu treĭ bateriĭ de artilerie și un escadron de călăreți, contra uneĭ țĕrĭ pe care o apĕră obstacolele naturale cele maĭ formidabile, bólele cele maĭ cumplite, ca la duoă-decĭ și cincĭ-miĭ

[1]) Distanța acésta este de treĭ-decĭ și duoă leghe.

www.dacoromanica.ro

de ómenĭ din trupe regulate, un nuor de guerilos deprinşĭ a trăi, şi a se bate în ţĕrele calde; în fine contra uneĭ ţĕrĭ, a căreia armă maĭ formidabilă şi maĭ sigură este ura sa pentru intervenţiune. Cu tóte acestea, în mijlocul întunericuluĭ ce ascunde viitorul, se zăreşce unele scânteĭ luminóse. Barranca-Seca nu resbună ea óre pe 5 maiŭ? Sorrego care ilustréză pe căpitanul Dietri, şi frumósa apărare din Orizaba, pe care generalul Douay, adjutat de agerimea inteligentă a căpitanuluĭ de stat-major Capitan, [1]) nu conving ele óre pe inamic despre neputinţa sa? Acésta nu este tot; ci printr'o răbdare şi îndrăsnélă minunată, slabul corp expediţionar restabilesce şi 'şĭ mănţine, cu tótă căldura locurilor, comunicaţiile sale cu Vera-Cruz, adică cu Francia.

Podurĭ luate de ape, zăgazurĭ înecate şi scufundate îndată dupe ce aŭ fost făcute orĭ reparate, drumurĭ de munte prefăcute în torente, Pământurile-Calde transformate în lacurĭ de nomol, carĭ ameninţaŭ să ne înghită catârĭ şi căruţe,[2]) în fine frigurile galbene, nimic n'a putut abate pe marinarul şi soldatul nostru, carĭ aŭ rĕmas ceea-ce s'aŭ vĕdut în Africa,

[1]) Capitan a fost isbit de mórte în anul următor înaintea Puebleĭ. Dotat cu o inteligenţă şi o instrucţiune preste mesură, atât dulce cât şi energic, prudent şi ager, omul acesta privilegiat devenise idolul soldaţilor şi în câtva oficierul indispensabil comenduiriĭ.

Fără a se cruţa vre-odată, tot-d'a-una ântêiul la muncă. Capitan a murit victimă a devotamentuluĭ seŭ fără marginĭ. Fusese numit şef al escadronuluĭ de stat-major ca recompensă a servicielor eminente ce adusese.

[2]) Convoiurile cele maĭ favorisate făceaŭ treĭ-decĭ de leghe în treĭ-decĭ de dile.

www.dacoromanica.ro

în Crimea, plinĭ de energie şi de încredere, veselĭ ca în ajunul uneĭ bătăliĭ saŭ aduoa ḑi dupe victorie.

Cu tóte acestea Francia se turbură de primejdiele în care se găsesc, la duoă miĭ leghe de dînsa, aceştĭ exilaţĭ aĭ datorieĭ. In luna octobre a aceluiaşĭ an, ea desbarcă treĭ-ḑecĭ miĭ ómenĭ la Vera-Cruz. O nuoă expediţie începe. Soldaţiĭ de la 5 maiŭ sunt tot aicĭ şi se vĕd reapărênd eĭ ceĭ d'ântêiŭ pe câmpia Puebleĭ; şi îĭ găsim iarăşĭ la Mexico, apoĭ în nord, la Zacatecas, apoĭ într'o ḑi, la o-mie duoă-sute kilometre maĭ departe, aprópe de Pacific, la Colima!

Nu vrem să maĭ apreţiăm resultatele acesteĭ campaniĭ; dar putem afirma de maĭ înainte că expediţiunea acésta va fi o pagină frumósă pentru istoria nóstră militară.

Scopul nostru, aducênd lumina asupra tablouluĭ unuĭ trecut prea pucin cunoscut saŭ prea iute uitat va fi atins de vom fi isbutit a face să ni se împărtăşéscă convicţiunea. Intrebăm acum şi pe aceia carĭ pretind că, dintre toţĭ ómeniĭ, francesuluĭ îĭ place maĭ pucin a se depărta de ţara sa, daca timpul de încercărĭ suferite la Mexico de către brigada luĭ Lorencez, nu spune destul de tare că, la dînsul, unde este drapelul, acolo este Francia!

---

www.dacoromanica.ro

BUCURESCI
TIPOGRAFIA CURŢII REGALE, PROPR. F. GÖBL FII
12, PASSAGIUL ROMÂN 12.
1885

www.dacoromanica.ro

DE ACELAŞI AUTOR

Campania din 1870. — Belfort, Reims, Sedan. — al 7-lea corp al armateĭ Rhinuluĭ. — 1 volum în 8° cu charte.

Istoria uneĭ fruntariĭ: România pe malul drept al Dunăriĭ. — 1 volum în 8° cu charte.

Opsculĭ politice: **Reforma** (24 Februarie 1884). — **Către ceĭ carĭ mint şi calomniază** (7 Martie 1884). — **Un ministru român în anul de graţie 1884** (5 Maiŭ 1884). — **Iarăşĭ Arab-Tabia** (4 Iuniŭ 1884).

Convenţiunea comercială între Austro-Ungaria şi România (4 Ianuarie 1885).

TYP. CURŢIĬ REGALE, PROPR. F. GÖBL FIĬ, PASAGIUL-ROMÂN 12.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro